

Jorun varslet om underslag og ukultur i Tromsø kommune

Fikk varsel mot seg selv

Varslerne mente Jorun Mikalsen var «upåregnelig», «uforutsigbar», «krenkende» og «kontrollerende». Kommunen har konkludert annerledes.

Tekst: Silje Solstad
silje.solstad@nordlys.no
Foto: Yngve Olsen
yngos@nordlys.no

TROMSØ KOMMUNE

Jorun Mikalsen er en av de ansatte som først varslet om kritikkverdige forhold i Tromsø kommune. Hun sa fra om innsparingstiltak hun mente ikke var realistiske, hun varslet om dårlig arbeidsmiljø og om kritikkverdig praksis. Så fikk hun et varsel mot seg selv.

Mikalsen lander i en dyp ledestol i loftsleiligheten hun leier i Tromsø sentrum. Enhetslederen i Tromsø kommune har en bandasje på halsen. Nærheten til sykehuset i byen har gjort hverdagen litt enklere etter kreftdiagnosen.

Nå er det høst. Det er ikke sykdommen hun forteller om. Det er stormen hun har stått i som varsler.

- Jeg husker jeg fikk en telefon. De ba meg sette meg ned og sa: «det er alvorlig». Jeg skjønte med en gang hva det var. Det var takk for sist for at jeg hadde varslet, sier Jorun Mikalsen.

I arbeidsmiljøloven skal varslerne beskyttes. Enhver negativ reaksjon eller handling som følge av å ha varslet, anses som gjengjeldelse i lovens forstand og er forbudt.

Etter at Mikalsen varslet om kritikkverdige forhold på arbeidsplassen, ble hun utsatt for gjengjeldelse. Det er konklusjonen i en over 30 sider lang rapport fra kommunens varslingssekretariat, som Nordlys har fått innsyn i.

Tillitsvalgt Erlend Lien i fagforeningen Lederne mener gjengjeldelsessaken forteller at det kan være risikofyllt å varsle.

- Jeg kan ikke snakke for alle, men denne saken har vist at det kan være risikabelt å være varsler. Rutinene for å ivareta varslerere har vært mangelfulle eller lite gjennomtenkte, sier Lien.

Drev heksejakt

Høsten 2018 ble Jorun Mikalsen enhetsleder ved Omsorgstjenesten Langnes. Det ble samtidig klart at Tromsø kommune

har store økonomiske utfordringer.

Nedskjæringene i kommunen satt press på lederne om å skalere ned den offentlige pengebruken. Helse og omsorgssektoren måtte barbere drifta ned 280 millioner kroner i løpet av 2019.

Mikalsen var selv en av dem som varslet om dårlig arbeidsmiljø i seksjon for Oppfølgings-tjenesten i Tromsø kommune vinteren 2018/2019. Tre av seks enhetsledere sendte først en bekymringsmelding gjennom hovedtillitsvalgt Erlend Lien sent på året i 2018. Flere følte seg truet av sjefen. Hun sa fra om tvilsomme innsparingstiltak, og hun varslet om økonomisk underslag.

Senere ble bekymringsmeldingen formalisert i et varsel i mars 2019. I media kom inntrykket og fortellingene om et arbeidsmiljø som raknet i sammenføyningene. Samtidig som at varselet ble håndtert i kommunen, begynte den store underslagssaken å rulle. To ansatte ble anmeldt av Tromsø kommune for grovt underslag.

Rettsaken mot dem er under oppseiling. Seinere blir også seksjonsleder Arne Kjell Johansen avskjediget. Johansen har ikke godtatt avskjedigelsen og har stevnet tidligere arbeidsgiver for retten. Saken skal opp i høst.

Varslingssaken mot Johansen konkluderte med at det ikke forelå kritikkverdige forhold, men «at det ville innebære brudd på arbeidsmiljølovens krav om fullt forsvarlig arbeidsmiljø dersom utfordringene ikke ble tatt tak i», heter det i rapporten Nordlys har sett.

Den saken ble avsluttet 26. juni i 2019.

Omkamper

Drøye to måneder senere får Jorun Mikalsen et motvarsel. Varslerne mener hun blant annet drev med omkamper gjennom å stille spørsmål ved vedtatte prosjekter, som opprettelsen av bemanningskontor og meistringshuset Fiolvegen.

Nærheten i tid til den siste varslingssaken gjorde at kommunen nå måtte undersøke om dette varselet var en form for gjengjeldelse.

- Jeg drev heksejakt, ifølge motvarselet. Jeg har vært illojal og den som har gjort urett. De har gjort det de kan for å svarte meg og min person, sier hun.

- Hvordan var det å lese varselet?

- Det var fælt. Ja, jeg kan være direkte, sta og påståelig. Jeg blir veldig ivrig og kan virke veldig firkantet og stram, jeg vet om

VARSELET PÅ VARSLEREN:

Jorun Mikalsen var leder i Tromsø kommune. Etter at hun varslet om kritikkverdige forhold, fikk hun et varsel på seg.

det, men det å ønske å skade noen eller bruke makta man har som leder på en ufordelaktig måte mot andre, er tanker som aldri streifer meg.

- Kan du oppfattes som krenkende og belærende?

- Jeg er direkte og veldig på og regner med at jeg kan bli oppfattet som belærende, men aldri krenkende i min atferd. Men det å være tydelig og direkte, betyr ikke at man bruker makta på feil måte. At man driver maktmisbruk.

Gjengjeldelse

Mikalsen mente at varselet var

en reaksjon på at hun varslet først. Beskyttelsen av varsler i arbeidsmiljøloven står sterkt. Enhver negativ reaksjon eller handling som følge av å ha varslet, anses som gjengjeldelse i lovens forstand.

Rapporten konkluderer med at Mikalsen ble utsatt for nettopp gjengjeldelse. «Det framstår i stor grad som at Mikalsen er ilagt skylden for mye av det som gikk galt i seksjonen. Mikalsen var en av dem som ga opplysninger om mye av det som foregikk i seksjonen, og vi anser det ikke sannsynliggjort at dette ikke er direkte årsak til at det den 5. sep-

tember 2019 ble sendt inn et varsel mot henne», konkluderer sekretariatet 12. februar i år.

De skriver i tillegg at «det var god grunn for Mikalsen å komme med kritikk av arbeidet med innsparingstiltakene i seksjonen», og varslingssekretariatet mener Mikalsen burde berømmes for å ha sagt fra om ulike forhold.

- Hvordan er det å varsle i Tromsø kommune?

- Jeg har lest om andre varsler-saker i media, og jeg sitter med den opplevelsen av at det er den som gjør urett som blir beskyttet. Men når noen har gjort urett,

mune:

Sto seg selv

Varsling i kommunen

Juridisk rådgiver Gry Caroline Dons i Tromsø kommune forklarer hvordan varslinger håndteres:

– Når det er levert varsel skal dette registreres og undersøkes. Man kan knytte til seg personer som har kompetanse på området dersom det er behov for dette. Formålet med undersøkelsene er å avdekke hvorvidt det foreligger kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Det er leders plikt til å iverksette tiltak slik at de kritikkverdige forholdene opphører. Forvaltningsloven, offentlighetsloven og personopplysningsloven gjelder i varslingssaker.

– Rettssikkerheten til den som varsler skal ivaretas. Varslingsrutinen har et eget punkt om forbud mot gjengjeldelser. Dette kan være trakassering, ubegrunnet opplassering, dårlig lønnsutvikling, fratakelse av arbeidsoppgaver m.m. – Rettssikkerheten til den det varsles om skal også ivaretas. Vedkommende skal orienteres om varselet og skal få anledning til å uttale seg om forholdet. Både varslere og den det varsles mot skal ha anledning til å la seg bistå av tillitsperson.

– Har dere endret rutiner i sekretariatet etter nevnte varslingssaker? Når det gjelder selve varslingsrutinen så er jeg kjent med at den skal revideres og har kommet med innspill i den forbindelse. Varslingssekretariatet forholder seg til rutinen slik den til enhver tid foreligger og foretar ingen egne endringer.

så har man ikke krav som varslere å få vite hva slags reaksjoner som blir gitt. Det er ingen som blir informert om noe, det blir bare lagt et stort lokk på det.

Fordi alle parter skal ivaretas av lovverket, gjør det innsyn i slike saker vanskelig. Tidligere seksjonsleder Arne Kjell Johansen peker også på at han ikke har fått fullstendig innsyn i rapporten som Nordlys omtaler. Les hele hans tilsvare senere i saken.

Mikalsen mener det er betenkelig at varsler unntas offentlighet når de er ferdig behandlet.

– Hvem var det som hadde rett? Og hvem gjorde feil? Det kommer ikke fram. Det er ingen som vet om kon-

klusjonen i denne rapporten, for eksempel. Juristen sa det var første gang det ble konkludert med gjengjeldelse i Tromsø kommune.

Angrer ikke på varslingen

Selv mener Jorun Mikalsen at hun ikke følte at det var trygt å varsle. Hun mener varselet mot henne beviste det. Men hun angrer ikke.

– Ville du gjort det på nytt?

– Ja. Det er også viktig å si at da motvarselet kom, følte jeg meg godt ivarett av varslingssekretariatet. Jeg opplevde at de var veldig profesjonelle. Men det var annerledes fra det første varselet til dette kom. Jeg tror de begynte å jobbe

bedre med rutinen.

Hun tror varsling kan føre til endringer til det positive.

– Det skal og kan sette i gang forbedringsprosesser og avdekke læringspunkter. Det har vært viktig for meg å holde fokus på sak og prosess.

Juridisk rådgiver og leder for politisk sekretariat i Tromsø kommune, Gry Caroline Dons, sier hun ikke kjenner til andre saker som er konkludert med gjengjeldelse.

– I varslingssakene jeg har behandlet, har det aldri blitt konkludert med gjengjeldelse. Jeg kjenner ellers ikke til andre tilfeller enn den saken du viser til.

– Sto ikke bak

Nordlys har forespurrt Arne Kjell Johansen direkte og via hans advokat Edvard Bakke om å kommentere denne saken.

På e-post fikk Johansen oversendt følgende spørsmål:

● Rapporten som konkluderer med gjengjeldelse, beskriver et arbeidsmiljø preget av personkonflikter, trusler og dårlig samarbeid, er dette noe du som tidligere seksjonsleder og ansvarlig for ledergruppa kjenner deg igjen i?

● Rapporten peker til at innsparingskravene i sektoren gjorde arbeidsmiljøet stadig dårligere. Stemmer det?

● Rapporten mener varselet mot Jorun Mikalsen kom som en konsekvens av å ha varslet på deg. Hvordan stiller du deg til den påstanden?

● Sto du bak motvarselet på Mikalsen?

● Har du påklaget rapporten som konkluderte med gjengjeldelse?

Advokat Edvard Bakke fra advokatene i LO svarer dette og har bedt om at alt står i en sammenhengende tekst:

«Rettsaken mellom Johansen og Tromsø kommune har oppstart om en drøy måned. De advokatetiske reglene setter klare begrensninger for hva en advokat kan, og hva en part bør, uttale seg om i media. Rettsaken skal avgjøres av domstolen på grunnlag av den bevisførselen sakens parter fremfører der.

Nordlys har sagt at de nå vil skrive om en varslingsrapport hvor Johansen er omtalt fordi varsleren nå «står frem og forteller sin historie». Selv om Johansen ikke er gitt innsyn i hva vedkommende har fortalt Nordlys, er det riktig å kommentere kort de spørsmål Nordlys vil ha svar på.

Rapporten som det vises til er skrevet 12.02.20 og inngår ikke i avskjedsgrunnlaget av Johansen. Kommunen har ikke, tross forespørsel, gitt Johansen fullstendig innsyn i rapporten.

Johansen varslet ikke på Mikalsen og sto heller ikke bak varselet, det fremgår tydelig av rapporten. Rapporten konkluderer ikke med at Johansen har foretatt en lovstridig gjengjeldelse.

Nordlys sitt spørsmål om Johansen har «påklaget rapporten som konkluderte med gjengjeldelse» hviler på et uriktig premis, for øvrig er det ingen rettslig adgang til å «påklage» en slik rapport.

Når det er sagt fremgår det av rapporten at Mikalsens oppfatning av virkeligheten på ingen måte var omforent i enhetsledergruppa i seksjon for oppfølgingstjenester.

Det fremgår, og er ubestridt, at samarbeid og arbeidsmiljø i seksjonen og enhetsledergruppa var veldig godt fra Johansen ble etats- og senere seksjonsleder. Det oppsto imidlertid utfordringer rundt samarbeid og arbeidsmiljø, og det kan kort konstatere at disse utfordringene oppsto i tid etter Mikalsen ble en del av enhetsledergruppa. Det er pekt på at årsaken til utfordringene i stor grad var relatert til at enkeltpersoner ikke ville forholde seg til de politisk vedtatte innsparingstiltak seksjonen var blitt pålagt å gjennomføre.

Nordlys skriver at rapporten «beskriver et arbeidsmiljø preget av personkonflikter, trusler og dårlig samarbeid». For det første bestrides at beskrivelsen er korrekt. Arbeidsmiljøet har vært imot vært godt og samarbeidet har vært bra. Som sagt endret dette seg i noen enkeltrelasjoner. For øvrig konkluderte en forutgående varslingssak, avsluttet 26.06.19, med at det ikke forelå kritikkverdige forhold, likevel slik at avdelingsdirektøren skulle iverksette tiltak for å bedre arbeidsmiljøet.

Det er som sagt berammet en hovedforhandling med oppstart 2. november i år. Johansen ser frem til å belyse hele avskjedssaken i hovedforhandlingen. Denne varslingsrapporten som Nordlys stiller spørsmål til er ikke en del av avskjedsgrunnlaget, men de forhold som beskrives der vil belyses i sin fulle bredde. Johansen har fort opp samtlige som var enhetsledere i seksjonen som vitner, i tillegg er blant annet daværende avdelingsdirektør og kommunedirektør påberopt som vitner fra denne side.»

Mikalsen opplyser at hun ikke er kjent med å være innkalt som vitne i den kommende rettsaken.